

Joan Coromines en el record

El monumental treball de Joan Coromines és una de les principals aportacions filològiques a la llengua catalana junt amb l'obra d'Antoni M. Alcover i la de Pompeu Fabra. Aquests tres científics han tingut una enorme influència en el redreçament de la llengua, tant des d'un punt de vista tècnic com des d'un punt de vista simbòlic.

És una opinió compartida que la història dels pobles depèn tant dels condicionants externs (geogràfics, demogràfics, econòmics, culturals...) com de l'esforç o la indolència de les persones que en formen part. La història de les llengües, en definitiva, no hauria de diferir gaire d'aquest supòsit. Un idioma no és res més que allò que reïx a ser la societat que el parla. I pot ser modificat –en positiu o en negatiu– tant per la influència d'elements forans com per l'acumulació dels esforços o defeccions individuals dels seus usuaris. La Història –així, amb majúscula– ens demostra que, malgrat haver de superar situacions molt problemàtiques, algunes societats (i, en conseqüència, algunes llengües) aconseguen de perpetuar-se gràcies a uns esforços col·lectius instigats sovint per l'afany de persones amb gran predicament entre els seus conciutadans. Tothom escriu la història i, alhora, la història progressa gràcies a uns pocs que hi tenen un paper determinant.

La història del català, doncs, no s'allunya gaire d'aquests paràmetres. Ha patit condicionats externs, tant positius (com seria el cas, per exemple, de la seua posició geoestratègica) com negatius (la pressió política i social de les llengües estatals que li són veïnes, principalment però no exclusiva en els darrers segles). Almenys si entenem els conceptes de «positiu» i «negatiu» en funció de la seua pervivència. I igualment ha conegut èpoques d'abandó entre alguns sectors socials contrastades amb d'altres d'adhesió popular que sens dubte han garantit que sobrevisqués en els moments més foscos. I algunes persones, allò que en diríem «homes i dones del poble», hi han desenvolupat una funció catàrtica, gairebé taumatúrgica, esperonadora d'aqueixes adhesions. Al meu entendre, foren els moviments socials i culturals de la segona meitat del segle XIX el que ens va conduir a la situació de represa d'ara fa justament cent anys (el I Congrés de la Llengua Catalana, la creació de l'Institut d'Estudis Catalans, set anys més tard les normes ortogràfiques...), però hi ha personatges –sens dubte, entre molts d'altres– que al llarg del segle XX han tingut un pes específic, una influència social superior a la de la resta de conciutadans i conciutadanes a l'hora de facilitar aquest «redreçament», tant des del punt de vista estrictament «tècnic» (a partir de la seua dedicació científica i dels seus treballs) com «simbòlic» (gràcies a la repercussió que aqueixos treballs han tingut sobre el conjunt de la societat). Parlo, és clar, d'Antoni M. Alcover, Pompeu Fabra i Joan Coromines. A risc, evidentment, de ser injust amb molts d'altres (i no em puc estar d'esmentar Francesc de

Borja Moll i Manuel Sanchis Guarner), però diria que sense aquests tres, ara per ara, el català actual seria, en el millor dels casos, diferent.

El 21 de març de 2005 va fer cent anys del naixement de Joan Coromines. Amb ocasió d'aquesta efemèrides, la Generalitat de Catalunya va decidir de dedicar un homenatge ciutadà a aquest il·lustre lingüista i ciutadà exemplar, en agraïment als seus valors científics i cívics i a tot allò que, amb generositat extrema, ens va deixar. Allò que ens va deixar, cal remarcar, a les persones que tenim el privilegi de compartir la llengua catalana i a totes les persones, perquè Coromines, des del patriotisme més sentit, ens va llegar la lliçó, pel camí de la ciència, que la saviesa és universal. Ací trobareu una aproximació a la seua personalitat a través de la correspondència dels seus anys de joventut, com a petita contribució al seu record, de la mà d'una de les persones que millor coneix la biografia del personatge, Josep Ferrer i Costa.